

Total lydnad - nyliberalism lyckas där totalitära ordningar misslyckas

Maktordningar med totalitära anspråk har svårt att producera total lydnad. Både militära ordningar och totalitära diktaturer tenderar att producera olydnad, flyktingar och desertörer.

Nyliberalismens försök att få oss att utgå från självet och egot har inom medelklassen producerat en hyperaktiv duktighetskultur. Vi blir alltmer våra egna fångvaktare. Fixeringen vid att utveckla och stimulera sitt jag skapar en närmast total lydnad som blir överlägsen totalitära, förtryckande ordningar.

Filosofen Byung-Chul Han visar hur den smarta makten stimulerar snarare än förtrycker: "Smart power cosies up to the psyche rather than disciplining it through coercion or prohibitions. It does not impose silence. Rather, it is constantly calling on us to confide, share and participate: to communicate our opinions, needs, wishes and preferences - to tell all about our lives. Friendly power proves more powerful, as it were, than purely repressive power." (Byung-Chul Han, 2017, kapitel: Smart power)

När individuella ideal om frid, harmoni och lycka hamnar i resonans med utvärderingar och rapporter skapas ömsesidig förstärkning. Resonansen producerar en självdisciplin som blir överlägsen förtryckande makttekniker. Makttekniker som i medelklass skapar närmast total lydnad uppfattas gärna som upplyftande. Makttekniken förstås som personlig utveckling.

Referens

Byung-Chul Han, *Psychopolitics Neoliberalism and New Technologies of Power*, Verso, 2017.

'Lycka' leder bort från empati och motstånd: Jeremy Bentham

Jeremy Bentham lanserar lycka och njutning som liberalismens högsta värden. Och därmed som individens, organisationens och politikens högsta värden. Lycka konkurrerar inom liberal individualism med frid, harmoni och trygghet om tronen.

Enligt Bentham härskar lyckan över våra liv. Lyckan vänder oss i vissa riktningar. Lycka vänder oss bort från smärta. Det är inte säkert vi lyder lyckan. Men lyckan är enträgen. Gång på gång pockar den efter uppmärksamhet för att få peka ut riktningen.

Utifrån Bentham kan vi utforma en kritik om hur strävan efter 'lycka' vänder oss bort från befrielse och bort från empati. Denna kritik kan även riktas mot ett fokus på 'frid' i kyrkor och på harmoni i nyandlighet. Även dessa riktar oss bort från de som stör friden.

Lycka härskar

Det är främst i *Om principerna för moralen och lagstiftningen* (1789) som Bentham analyserar hur lycka härskar över oss.

"Naturen har satt människosläktet under två härskare: smärtan och njutningen. Endast de har att visa vad vi bör göra, liksom att bestämma vad vi skall göra ... De två styr oss i allt vi gör, i allt vi säger, i allt vi tänker; och varje ansträngning vi gör för att befria oss från vår underkastelse under dem kommer bara att tjäna till att bevisa och bekräfta den. En människa kan i ord låtsas avsvära sig deras makt, men i verkligheten fortsätter hon hela tiden att vara underkastad den. Nyttoprincipen erkänner denna". (Bentham 1789, 2011 s 16.)

Empati minskar lyckan

Senare i boken problematiserar Bentham empati. Sympati gentemot människor som lever i smärta och förtryck skapar smärta och konflikt även hos den som blir empatisk. Empati är att också känna smärta. Solidaritet är att göra smärtan till sitt problem. Detta minskar lyckan. Lyckan riktar oss därför bort från

empati och solidaritet.

”De smärtor, som har sitt upphov i välviljan, är de, som resulterar ur åsynen av smärtor som antas uthärdas av andra varelser. Dessa kan också kallas smärtor med upphov i sympati eller sociala känslor.” (Bentham 1789, 2011 s 38.)

Lycka riktar oss bort från befrielse

Bentham skänker oss här ett kritiskt verktyg att analysera hur lyckan under vår tid har blivit ett av de allra mäktigaste maktmedlen. Strävan efter lycka flyr bort från befrielse. Den gör organisationer och personer laglydiga.

Genom att sätta lyckan på tronen riktas vi mot lycka och bort från smärta och lidande. Lycka producerar en rörelse bort från förtryckta och förtryck, bort från sörjande och sorg. Lycka riktar oss bort från de som kämpar och bort från kamp, bort från motståndsgupper och civil olydnad. Strävan efter lycka drar oss bort från människor som lever i konflikt.

Att gå in i sorg, våld, mobbning och förtryck innebär smärta. Att ingripa gör oss sårbara. Icke-våld och politik som ingriper är osäkerhetspolitik inte säkerhetspolitik. Och sårbar, osäker politik vänder sig inte bort från smärta.

Per Herngren

2014 05 18, version 0.1

Referens

Jeremy Bentham, *Om principerna för moralen och lagstiftningen*, 1789, Nomen förlag, 2011.

Christopher Kullenberg, Benthams lyckobegrepp, *Intensifier*, 2014.

Tack till Christopher Kullenberg för att lyfta fram dessa intressanta Jeremy Bentham citat.

Lyckönskningar som härskarteknik: Sara Ahmed

Genom att uttrycka att man är glad och lycklig över att någon annan får jobb, hus, bra omdömen eller betyg, produceras förväntningar på att anpassa sig till rådande ordningar och normer. Annars gör man inte sin familj och sina vänner glada, annars gör man dem olyckliga.

När det går bra för andra inom de rådande normerna säger vi att vi är lyckliga för deras skull. En ömsesidig förväntan att man ska göra varandra lyckliga hamnar på så sätt i resonans med en rad olika maktordningar: kapitalism, lönearbete, karriär, kärnfamilj, egna hem, utseende, nationalitet. En förstärkning skapas mellan makt och ömsesidiga förhoppningar.

Ifall andra misslyckas, inte passar in, ifall de hamnar utanför, blir vi olyckliga. Ja, då gör de oss olyckliga.

Lyckönskningar kan producera ömsesidig förväntan att vi behöver lyckas för att göra vänner och familj nöjda.

Hur lyckan härskar genom ömsesidighet

Sara Ahmed tar upp flera sätt att uttrycka lyckönskningar så de riskerar att bli förväntning och krav på underordning och inordning:

1. Jag är lycklig för din skull! (Att du fått en bättre ställning.)
2. Jag är lycklig för att det går bra för dig! (Enligt rådande ideal.)
3. Jag vill att du ska bli lycklig! (Att det ska gå bra enligt rådande ideal.)
4. Jag är lycklig ifall du är lycklig! (Och jag blir olycklig ifall du gör dig olycklig.)
5. Jag vill ju bara att du ska bli lycklig. (Det är därför du borde ...)
6. Jag skulle bli väldigt lycklig om du fick vara lycklig (med din plats).

Sara Ahmed analyserar det som att lyckönskningar kan göra oss ömsesidigt beroende av att vi strävar i bestämda riktningar: "Happiness involves reciprocal forms of aspiration (I am happy for you, I want you to be happy, I am happy if you are happy) and also forms of coercion that are exercised and concealed by the very language of reciprocity, such that one person's happiness is made conditional not only on another person's happiness but on that person's willingness to be made happy by the same things." [1]

Per Herngren

2016-01-23, version 0.1.1

Referens

Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010.

Per Herngrens [texter om Sara Ahmed](#).

Fotnot

[1] Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 91.

Lycka blir mål blir makt: Sara Ahmed

När ordet lycka utsägs börjar det göra saker med oss. I lyckorörelser och i lyckoforskning utsägs lycka som målet. Målet med våra liv. Målet med vårt handlande. Målet med vår politik.

Sara Ahmed analyserar hur ett ord som lycka gör saker med oss. Hur ord som används igen och igen producerar makt. "The word happiness does things. ... I have considered how happiness holds its place as the object of desire, as the endpoint, the telos, as being what all human beings are inclined toward." ¹

Lycka görs till brist

När lycka utnämns till mål produceras omedelbart en brist. Brist på lycka. Något som ännu inte uppnåtts. Som bara vissa uppnått. Lycka omvandlas till något vi bör rikta oss mot. Något som finns därborta.

“Happiness is what would come after. Given this, happiness is directed toward certain objects, which point toward that which is not yet present.”²

Lycka blir något som andra har. Något som även jag kan få. Bara jag riktar mig mot lyckan. Och det finns många som gärna pekar ut vart lyckan finns.

– Jo, lyckan finns därborta. Nej, inte där du tittar. Där jag pekar!

Lycka gör framtiden närvarande i nuet. Som det som saknas just nu. Som de som inte nått fram saknar.

Per Herngren

2015 10 21, version 0.1

[Texter om Sara Ahmed](#) av Per Herngren.

Fotnötter

1 Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 199.

2 Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 26.

Lyckan styr - härskartekniker

Via två steg förvandlas lycka till maktteknik. 1. Lycka placeras över andra värden. Andra värden underordnas lycka. 2. Vi uppmanas att rikta våra liv mot lyckan. Lycka får oss att vända oss bort från det och de som stör lyckan.

Lycka normaliserar och legitimerar vissa ordningar genom att förknippa dem med lycka. Lycka styr oss mot ordningar som karriär och kärnfamilj. Styrteknikerna är allt från lyckönskningar, tips och råd, till utlovade framtida lyckoutopier: Då kommer du att bli lycklig! Utropstecknet efter lycka är en uppmaning, till och med en order. Bli lycklig!

Att lyckas eller misslyckas, att vara lyckad eller misslyckad, används i flera olika maktordningar för att peka ut vad som är överordnat och underordnat.

Lycka har de senaste årtionden förvandlats från oväntad händelse (som överraskning eller vinst i ett lyckohjul, vem är den lyckliga vinnaren?) till något du bör sträva mot. Bestämda metoder och mål ska göra dig lycklig. Lyckoindustri och lyckoforskning hjälper till med att befästa hur vi ska leva. Lycka riktar oss. Bestämmer riktningen.

Lycka blir styrtekniker

1. Lycka är att hitta någon, hitta den rätta. Lycka används här för att styra oss mot tvåsamhet, och styra oss bort från singelliv, eller bort från kollektiv och andra former av nära gemenskaper.
2. Bröllopet pekas ut som lyckligaste dagen i ditt liv. Lyckan används här för att styra oss mot heteroordning. Äktenskapet och familjen görs till utopin. Detta förstärks av att även vissa familjehögtider som julen kopplas ihop med lycka.
3. Platsen för äkta lycka pekas ut som Hemmet. Att få ägna sig åt Egna hemmet, trädgården och odlingen ger ett lyckligt liv.
4. Jag vill ju bara att du ska bli lycklig! Mor och far har inget mot homosexuella, men de vill inte att du ska gå miste om ett lyckligt liv med familj och barn.
5. Befordran och examen befästs som lycka genom lyckoönskningar och examensfester. Lyckan används här för att styra oss mot ett liv i lönearbete och karriär.
6. Dina barn blir lyckligare med dig. Vissa kvinnor styrs mot familjen, bort från karriär eller andra engagemang som solidaritetsarbete och

motstånd.

7. Livsmål och målbild. Lycka som mål blir ställföreträdande lycka. Genom att definiera vilka mål som gör dig lycklig ersätts lycka av att rikta in sig mot lycka. Sträva efter lycka blir lycka.
8. Lycka är att ordna sitt liv efter lycka. Genom lyckoforskning och lyckoindustrin definieras hur ett lyckat liv ser ut. Lyckoforskning är med och skapar lyckoordningar som tränger undan andra ordningar, exempelvis av kamp, ickevåld och solidaritet.
9. Lycka tränger undan empati och solidaritet. Att lida med någon annan, att vara olycklig med andra, att leva sig in i krig och förtryck, styr dig bort från lyckan. Och vänder du ditt liv mot lycka drar du dig samtidigt bort från medlidande och människor som gör dig olycklig.
10. Gör någon lycklig så blir du själv lycklig. Välgörenhet, individuella lösningar och bidrag tränger undan politiska, strukturella förändringar.
11. Gör inte den som älskar dig olycklig! Motstånd och civil olydnad leder till att du straffas. Du bestämmer ju själv över ditt liv - men gör för allt i världen inte din familj och dina nära olyckliga.
12. Att konfrontera familj, styrelse eller arbetslag om våld, förtryck eller övergrepp gör dem olyckliga. Själva konfrontationen mot övergrepp pekas ut som övergrepp, som det som skapar konflikter och gör människor ledsna.
13. Tips och råd. Genom vänskapliga tips om hur de ska lyckas blir de som ses som överviktiga, impopulära, fula, ensamma eller arbetslösa tillrättavisade. Viktordningar, popularitetsordningar, lönearbetsordningar ordnas genom att förmå individen att sträva i rätt riktning. För att få bli lyckad. På så sätt individualiseras dominerande ordningar. Det är individens eget fel att hen inte riktigt passar in i ordningen. Genom att inte passa in stör hen ordningen. Hen skapar oreda. Hen blir oredan som ska redas ut.

Per Hergren

2013 12 31, version 0.1.1

(Hmm, det lyckades givetvis inte att få med allt. Skriv gärna en "kommentar", om egna erfarenheter av lycka som härskarteknik, eller av andra sätt för att styra och skapa ordning med lycka.)

Referens

Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, Durham: Duke University Press, 2010.

Lyckoordning: Ulrika Dahl

Med sin femme-inism lanserar Ulrika Dahl begreppet lyckoordning för de tekniker och ordningar som riktar oss mot lyckan, som gör lycka till vägvisare och mål.

"att vara en feministisk glädjedödare handlar om att ... vara villig att gå emot den sociala ordningen som skyddas som en moralisk ordning, en lyckoordning"[1].

Utan att idealisera olyckligheten

Precis som Sara Ahmed är Ulrika Dahl noga med att inte bakvägen föra tillbaka lyckoordningen som huvudordning genom att idealisera olycklighet.

I så fall skulle lyckan bara ha återskapats som Ordningen genom att negeras, förvandlas till en närvarande frånvaro. Dahl visar på nödvändigheten av att vara en feministisk glädjedödare "även om olycklighet inte är ditt syfte".[2]

Per Herngren

2014 06 11, version 0.1.1

Femmeinism: Femininitet utan att reducera till "juridiskt kvinnokön". Feminism som queerar homo- och heteroordningar snarare än att vända sig mot eller ifrån. Hmm, kanske ändå inte min mest nyanserade beskrivning, men det är sent på kvällen ...

Referens

Ulrika Dahl, *Skamgrepp Femme-inistiska essäer*, Stockholm: Leopard förlag, 2014.

Per Herngren, ['Lyckan' styr - härskartekniker, 2013.](#)

Per Herngren, [Lycka som maktteknik - Sara Ahmed & lycka I, 2013.](#)

Per Herngren, ['Lycka' leder bort från empati och motstånd: Jeremy Bentham, 2014.](#)

Per Herngren, ['Lycka' som maktteknik, 2012.](#)

Fotnot

[1] Ulrika Dahl, *Skamgrepp Femme-inistiska essäer*, Stockholm: Leopard förlag, 2014, s 62.

[2] Ulrika Dahl, *Skamgrepp Femme-inistiska essäer*, Stockholm: Leopard förlag, 2014, s 62.

Lycka som maktteknik: Sara Ahmed

Lycka är effektivt maktmedel för att stärka vissa ordningar och undergräva andra ordningar. Sara Ahmed undersöker hur lycka, lyckoforskning och lyckoindustrin används för att förstärka kärnfamilj, tvåsamhet, heterosexuallitet, överordning av män, nationalistiskt medborgarskap, välstånd och ras. Här ger jag bara en kort introduktion kring hennes maktkritik av lycka.

Några av de saker hon undersöker är:

1. Hur feministen som påtalar manlig överordning blir den feministiska glädjedödaren, "the feminist killjoy".[1]
2. Hur, istället för homofobi, vänner och familj kan tycka synd om homosexuella för att de inte kan bli lika lyckliga: kanske på grund av 'samhällets' fördomar eller på grund av att de kanske inte kan bilda en riktigt lycklig familj med lyckliga barn. Uttrycket för att tycka synd om homosexuellas olycka är ibland "unhappy queer", men detta uttryck används också av queer för att bryta med lycka som vägledande princip.[2]
3. Hur lycka används för att hindra fri ut- och invandring. Ett argument mot öppna gränser är att vi behöver ta ansvar för att nyanlända ska kunna bli lika lyckliga som om bodde i sitt 'hemland'. Invandrare, migranter ses som olyckligare än svenskar för att de förlorat sitt hemland, det bildas en föreställning om olyckliga invandrare, "melancholic migrant."[3]
4. Hur tvåsamhet, familj, bröllop och barn redan i tidig ålder lyfts fram som den största lyckan. När en flicka är ledsen kan vuxna be henne att tänka på något lyckligt, hennes framtida bröllop. Lycka producerar därmed livsriktning. Utbildning, jobb, fester, och även saker och ting, riktas mot familjen. Familjen blir hemmets mål, lönearbetets mål, vad semestern ska handla om, vad banklånet ska göra möjligt, vad konsumtionen är inriktad på, vad politiken ska skydda: "the family as a happy object, as being what good feelings are directed toward".[4]

Sara Ahmeds metod för maktkritik av lycka

Sara Ahmed undersöker hur det som är gott definieras av lyckan. Lyckan tar makt över vad som är bra och dåligt. "Certainly to be a good subject is to be perceived as a happiness-cause, as making others happy. To be bad is thus to be a killjoy."[5]

Istället för att placera lycka i ett inre så blir lyckan snarare en egen aktör, enligt Sara Ahmed. En aktör som skapar över- och underordning, samt speciella riktningar. Hennes kritiska metod är att följa lyckan och se vad den gör, vad den lyfter upp och vad den diskvalificerar. "I follow the word happiness around. I notice what it is up to, where it goes, who or what it gets associated with."[6]

Lycka är både tautologi och teleologi

Lycka riktar oss i vissa riktningar genom att utlova lycka. Lycka legitimerar sig själv genom just lycka. Denna logiska rundgång kallas tautologi.

Lycka utlovas ifall vi gör lyckoskapande saker vilka ju leder till lycka. "I explore how we are directed by the promise of happiness, as the promise that happiness is what follows if we do this or that." [7]

Teleologi är att saker och ting bestäms av sitt mål. Att saker är målbestämd har kritiserats i politisk teori, vetenskap och filosofi. Däremot har lycka som det individuella och politiska målet fått förvånansvärt lite kritik. "Happiness could even be described as the one philosophical teleology that has not been called into question within philosophy." [8]

Per Herngren

2013-06-11, version 0.1

[Texter om Sara Ahmed](#) av Per Herngren.

Fotnoter

[1] Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 17.

[2] Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 17.

[3] Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 17.

[4] Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 21.

[5] Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 20.

[6] Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 14.

[7] Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 14.

[8] Sara Ahmed, *The Promise of Happiness*, London: Duke University Press, 2010, p 15.

Lycka blir maktteknik

Genom att som en närmast självklarhet lansera lycka som högsta värdet i filmer och tv-serier från USA naturaliseras individualism och liberalism. Lycka är del av en politisk ideologi som individualiserar och avpolitiserar. Det myller av värden som skapas av människor, djur och saker underordnas en enkel princip: gör detta oss lyckligare?

Solidaritet, omsorg, liv, gravitation, puls, meningsfullhet, demokrati, jämlikhet, innovation, skapande, affekt, arbetsglädje, begär, passion, och att vara nöjd reduceras till om de gör oss lyckligare. De skulle alla egentligen vara till för att öka lyckan. Lycka görs till ett metavärde. En kung som underordnar sig alla andra värden.

Genom att göra lyckan till ett metavärde som koloniserar individen, familjen, karriären och lönearbetet kamoufleras dessutom andra mäktiga metavärden som dominerar olika organisationer i större utsträckning än lyckan: ex vinst, tillväxt, förmögenhet och nationalism. Det tycks som om dessa mycket mer dominerande värden egentligen ödmjukt underordnade sig lyckan.

Per Herngren

2012-03-15, version 0.2

[Texter om lycka](#) av Per Herngren